

عنوان مقاله:

قبض و بسط ریگزارهای ایران نمونه مطالعه: ریگ زرین در ایران مرکزی

محل انتشار:

مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، دوره 30، شماره 1 (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 25

نویسنده:

محمد شریفی - استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه یزد، یزد، ایران

خلاصه مقاله:

ریگهای چالهای توپوگرافی جزو ریگهای ایستا دستهبندی میشوند. با وجود بعضی شرایط، فعالیت و گسترش این ریگها در بیشتر مناطق خشک ایران مرکزی از جمله ریگ زرین فراهم است. مهمترین این شرایط، بارش کم، خشکی هوا، وجود بادهای منطقه‌ای و محلی شدید و در دسترس بودن حجم زیادی از مواد رسوبی ریزدانه مخروط‌افکنه‌های حاشیه کویر است. بررسی تصاویر ماهواره لندست طی گستره زمانی ۱۹۷۷ تا ۲۰۱۷ نشان داد ریگ زرین طی این مدت هم از نظر سطح (حدود ۴۰ کیلومترمربع) و هم از نظر ارتفاع (حدود ۴ متر در بخشهای میانی) توسعه پیدا کرده است. نتایج نشان داد توسعه افقی و ارتفاعی ریگ متناوب بوده است. توپوگرافی و مهمتر از آن رطوبت، دو عامل اصلی کنترلکننده میزان فعالیت تپه‌های ماسهای ریگ هستند. از سال ۱۹۹۸ به بعد، ایران مرکزی با خشکسالی طولانیمدت مواجه شد. بررسی تصاویر در این بازه زمانی حاکی از گسترش زیاد سطح ریگ از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ بوده است؛ اما سطح ریگ بین سالهای ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۳ (دوره مرطوب استان) کاهش چشمگیری داشته است. بدین ترتیب سطح ریگ زرین متأثر از رطوبت و خشکی سالیانه یا دوره‌ای، قبض و بسط یافته است. از نظر توسعه ارتفاعی نیز رطوبت، عامل اصلی کنترلکننده بوده است. در خشکسالیها افزایش ارتفاع، چشمگیر و در سالهای مرطوب، بسیار ناچیز بوده یا به کمترین مقدار خود میرسیده است. وجود تپه‌های ماسهای پیچیده و هرمیشکل با ارتفاع بیش از ۲۰۰ متر در بخشهای مرکزی نشان میدهد کویر زرین به‌ویژه در فصل گرم به‌مثابه مرکز کمفشار حرارتی درآمده و سبب شکلگیری بادهای همگرایی محلی شده است. تغییر فصلی جهت و شدت باد موجب تغییر در جهت و میزان حرکت تپه‌های ماسهای شده و تغییر در جابهجایی الگوهای فشار، تغییر در الگوی مهاجرت ریگ را در پی داشته است.

کلمات کلیدی:

ریگ زرین، قبض و بسط، باد، تپه‌های ماسهای

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1199215>

